Universitatea "Emanuel" Oradea
Facultatea de Teologie Baptistă

Schimbările introduse de reformatorii radicali în domeniul închinării

Student: Muntean Sorin
Secţia: Pastorală
Disciplina: Liturgică
Profesor: Ovidiu Bulzan

An universitar: 2000-2001

1. Fundalul istoric

De-a lungul istoriei bisericii, închinarea creştină a cunoscut numeroase schimbări, în funcţie de perioada istorică şi în funcţie de oamenii care formau biserica acelui timp. În general, majoritatea cercetătorilor au împărţit istoria închinării în şase perioade mari:

1) perioada Noului Testament, în care, fără a exista o ordine prestabilită, pot fi
2) găsite următoarele elemente ale închinării: muzica ca expresie a laudei, citirea Scripturilor, rugăciuni, predicarea sau expunerea din Scripturi, sfatuirea sau îndemnarea, doxologii, mărturii publice, practica Botezului şi a Cinei.[1]
3) Perioada Bisericii primare, asemănătoare, în mare parte, perioadei Noului testament.
4) Perioada medievală (aproximativ 600-1500), foarte importantă pentru studiul închinării protestante, protestanţii şi catolicii împărtăşind în comun moştenirea romano-catolică a acestei perioade şi fiind astfel influenţaţi într-o mare măsură de ea.[2] Această periaodă s-a caracterizat prin apariţia şi dezvoltarea ritualurilor, stabilizarea liturghiei, un accent pe design-ul clădirilor, dezvoltarea unor forme artistice elaborate ale Misei, comemorarea sfinţilor, numeroase imnuri care necesitau un mare număr de cărţi, citirea Scripturilor, rugăciuni fără sfârşit. Practic, liturghia era astfel proiectată, încât să servească o biserică autoritară în pretenţiile ei de a acorda harul prin sistemul sacramental.[3]
5) Perioada Reformei (aproximativ 1500-1700);
6) Perioada Perioada postreformatoare şi modernă (1700-1900);
7) Perioada contemporană (sec. XX).

2. Închinarea în perioada reformatorilor

Ca parte a protestului lor împotriva dominaţiei clericale în biserică, reformatorii au avut ca scopuri principale: participarea masivă a oamenilor la închinare, introducerea limbii poporului în liturghie, reîntoarcerea la practica oficierii cât mai des a Sfintei Împărtăşanii, restabilirea echilibrului dintre Cuvânt şi sacramente.[4]

În timpul acestei perioade, închinarea a luat trei forme principale:[5]

a) efortul cel mai conservativ a fost cel al lui Luther, pe baza lui dezvoltându-se închinarea luterană şi cea anglicană. Deoarece Luther nu a vrut să se rupă de Biserica catolică, ci doar să o reformeze, el a reţinut multe elemente din structura

[1] Cf. **Segler,** Franklin M., *Christian Worship, Its Theology and Practice,* Broadman Press, Nashville, 1967; pp.29-31
[2] **White,** James F., *A Brief History of Chriastian Worship,* Abingdon Press, Nashville, 1993; p.76
[3] **Segler,** Franklin M., *Christian Worship, Its Theology and Practice,* Broadman Press, Nashville, 1967; p.37
[4] **George,** Timothy, *Teologia Reformatorilor,* Ed. Inst. Biblic Emanuel, Oradea, 1998; pp.372-375
[5] Cf **Segler,** Franklin M., *Christian Worship, Its Theology and Practice,* Broadman Press, Nashville, 1967; p,41

liturghiei. În acelaşi timp s-a remarcat însă şi o mare varietate şi creativitate, Luther fiind adeptul principiului conform căruia orice nu este interzis în Scriptură, este permis, dacă poate fi de ajutor Bisericii.[6]

b) Cea mai mare contribuţie este cea a lui Calvin, reprezentantul aşa-numitului efort moderat, pe baza căruia s-au dezvoltat modelele de închinare reformat şi prezbiterian.

Calvin a pus un accent foarte mare pe rugăciune, susţinând că aceasta reprezintă partea principală a închinării[7] şi de asemenea pe cântare, în special pe cântatul Psalmilor, precizând că doar Cuvântul lui Dumnezeu este demn de a fi cântat spre lauda lui Dumnezeu.[8]

Spre deosebire de Luther, Calvin afirma că tot ceea ce nu învaţă Scripturile nu este permis în Biserică, principiul lui ducând la respingerea multor ceremonialisme şi obiceiuri medievale, în favoarea simplităţii şi libertăţii în închinare. Calvin i-a fost îndatorat lui Martin Bucer, ca rezultat fiind abolite zilele speciale pentru sfinţi, a fost schimbată vestimentaţia preoţilor cu robe negre, Misa a început să fie dată o dată pe lună, a existat o mai mare libertate în formularea liturghiei.

c) Efortul cel mai radical a fost reprezentat de anabaptişti, puritani, quakeri, iar puţin mai târziu de baptişti şi congregaţionalişti.

Tot aici poate fi inclus şi Zwingli, care a fost mult mai radical decât Luther sau Calvin în a îndepărta din viaţa bisericii orice rituri ceremoniale şi accesorii religioase care erau fundamentul pietăţii medievale. Pentru Zwingli, "rugăciunile negândite, posturile prescrise, sutanele albite şi capetele călugărilor rase cu toată grija, zilele sfinte, lumânările aprinse, apa sfinţită, rugăciunile călugăriţelor, liturghia, utrenia – această *grămadă prostească de nebunii* – nu este nimic altceva decât *bufonerie*".[9]

Zwingli a abandonat lecţionarul tradiţional al predicării Scripturii în favoarea predicării din fiecare capitol al Scriptură. El nu numai că predica din Biblie, ci şi permitea Bibliei să-i vorbească direct lui şi bisericii sale, afirmând superioritatea Bibliei faţă de tradiţia umană şi iluminarea lăuntrică a credinciosului de către Duhul Sfânt. De asemenea, el a combătut închinarea la Maria şi la sfinţi, motivând că oamenii se agăţau prea mult de această *recuzită* şi se încredeau în ea în vederea mântuirii, în loc să se încreadă în Dumnezeul adevărat şi a insistat cu toată puterea ca Scripturile să fie citite şi predicate în limba germană (limba naţională).[10]

Un serviciu obişnuit consta din citirea Scripturii, rugăciune şi predică, urmată de mărturisirea păcatelor. De asemenea, mai cuprindea citirea Crezului, exhortatii şi recitări de Psalmi.[11]

---

[6] **Segler,** Franklin M., *Christian Worship, Its Theology and Practice*, Broadman Press, Nashville, 1967; p.42

[7] Calvin o numeşte "exerciţiul de bază al credinţei şi mijlocul prin care noi primim zilnic binecuvântarea lui Dumnezeu". Cf. **George,** Timothy, *Teologia Reformatorilor*, Ed. Institutului Biblic Emanuel, Oradea, 1998; pp.268-271

[8] **Allen,** Ronald; **Borror,** Gordon, *Închinarea, Redescoperirea pietrei preţioase pierdute*, Ed. Betania, Oradea, 2000; p.194

[9] **George,** Timothy, *Teologia Reformatorilor,* Ed. Instit. Biblic Emanuel, Oradea, 1998; p.154

[10] *idem,* pp.149-153

[11] **Jones,** Ilion T., *A Historical Approach to Evangelical Worship,* Abingdon Press, Nashville; p.124

3. Aportul reformatorilor radicali

3.1 Anabaptiştii

Primii anabaptişti, Fraţii elveţieni, au venit în contact cu Zwingli în Zurich, însă au dus biblicismul lui un pas mai departe şi au argumentat puternic împotriva botezului altor persoane decât cei credincioşi. Premisa lor de bază a fost nevoia unei biserici pure a credincioşilor care trăiesc vieţi sfinte, punând accent pe o ucenicie radicală în ascultare absolută faţă de Scriptură.[12]

Anabaptiştii nu numai că au respins ceremoniile din cadrul închinării, dar chiar şi necesitatea închinării publice formale în sine. Convingerea lor era că adevărata biserică era poporul ascultător a cărui umblare zilnică cu Dumnezeu era de o maximă importanţă. Această umblare culmina în adunarea creştinilor împreună pentru rugăciune, citirea Bibliei, mustrări şi îndemnuri şi pentru Cina Domnului, în atmosfera neoficială a caselor, într-o manieră neorganizată şi improvizată.[13] Respingerea oricăror forme în închinare a fost atât de completă, încât aproape a atinsabordarea Quakerilor, considerată ca fiind cea mai radicală, dar care nu apar însă decât o jumătate de secol mai târziu.[14]

Ceea ce au căutat anabaptiştii să realizeze a fost o reîntoarcere la creştinismul primar, atât în închinare, cât şi în viaţa cotidiană. Cele mai importante principii după care ei s-au ghidat au fost:

- centralitatea predicării Cuvântului,
- accent pe participarea congregaţională în activitatea de închinare;
- eliminarea distincţiei dintre cler şi laici;
- accentul pus pe cântarea comună;
- acceptarea a doar două sacramente: Cina şi Botezul;
- abolirea latinei şi introducerea limbii naţionale în închinare.[15]

3.2 Puritanii

Au fost cei care au considerat că reformatorii englezi nu au mers destul de departe şi au încercat să "reformeze" Reforma, sau să o ducă mai departe. Termenul puritan desemnează o biserică pură, liberă de orice influenţă seculară sau papală, şi bazată doar pe Scripturi.

Pentru puritani, studiul detaliat şi aplicativ al Bibliei era piatra de căpătâi a vieţii, fiind exprimat în citirea cu voce tare a unor porţiuni din Biblie la fiecare serviciu, combinată cu comentarii explicative din partea unui diacon şi în predici interminabile care reprezentau punctul focal al liturghiei puritane.[16] Un rol important avea şi rugăciunea, care putea dura foarte mult. Chiar şi atunci când era rostită de

---

[12] James **White** în *Twenty century of Christian Worship,* Robert E. **Webber,** (Ed.) , Star Song, Nashville, 1994; pp. 73, 77

[13] Robert E. **Webber,** *Worship, Old & New,* Zondervan, Grand Rapids, 1994; pp.112-113

[14] **Davies,** Norton, *Worship&Theology în England, Book I From Cranmer to Baxter and Fox, 1534-1690,* Eerdmans, 1996; Vol.I, p. 339

[15] Cf. **Segler,** Franklin M., *Christian Worship, Its Theology and Practice*, Broadman Press, Nashville, 1967; pp.47-48

[16] **Packer,** J. I., *A Quest for Godliness,* Crossway Books, Wheaton, Ill., 1990, p.24

către liderul adunării, rugăciunea era considerată un aspect al închinării la care congregaţia participa activ prin substanţa rugăciunilor.[17]

Deşi puritanii au înlocuit vestimentaţia împodobită a preotului cu îmbrăcămintea cenuşie a vieţii zilnice şi au introdus psalmii metrici cântaţi de întreaga congregaţie, nu trebuie să ne facem impresia despre închinarea lor ca fiind una seacă şi sobră, potrivită doar pentru nevoile omului din sec. XVII şi neavând nici o relevanţă pentru timpurile noastre, viziunea lor rezistând, de altfel, la foarte multe lovituri în sec. XX.[18]

3.3 Baptiştii

S-au dezvoltat din mişcarea puritană în Anglia sec. al XVII-lea. Iniţial, baptiştii pretindeau o spontaneitate completă în închinare, astfel încât indivizii să-I poată răspunde lui Dumnezeu în funcţie de călăuzirea Duhului, în orice moment. Din acest motiv ei respingeau orice set de forme, nefiind de acord nici cu imnurile, organizarea scrisă a închinării şi nici chiar cu folosirea Bibliei sau a predicilor pregătite. Mai târziu, ei introduc totuşi cântatul comun, aceasta fiind cea mai importantă contribuţie la închinare.[19]

Elementele unui serviciu, care în general dura destul de mult, constau din rugăciune, citirea unui text urmată de câteva predici pe baza lui şi se încheia cu strângerea ajutoarelor pentru săraci şi rugăciune. Cina era practicată de obicei o dată pe lună, seara, elementele fiind binecuvântate după modelul Domnului Isus (cf. 1Cor.11) şi împărţite mai apoi membrilor prin intermediul diaconilor.[20]

3.4 Congregaţionaliştii

Au fost influenţaţi de tradiţia puritană, din care s-au şi desprins, de altfel. Principalele lor norme de ănchinare se refereau la:

1)Centralitatea expunerii Scripturilor: închinarea era centrată pe expunerea Scripturii, mai degrabă decât pe rugăciunile liturgice sau ceremonii.

2)Atenţie în administrarea sacramentelor: restrângerea participării la Cină doar la cei aflaţi în stare spirituală bună şi botezul rezervat doar pentru copiii membrilor congregaţiei.

3)reforma biblică a închinării:

- orice ceremonii şi obiceiuri nespecificate în Biblie erau categoric eliminate;
- au respins folosirea rugăciunilor scrise, insistând că rugăciunea trebuie să fie din inimă şi direcţionată spre Duhul Sfânt.
- întregul calendar creştin al zilelor sfinţilor şi sărbătorilor (inclusiv Crăciunul şi Paştele) a fost eliminat şi înlocuit cu un accent puternic pe celebrarea Zilei Domnului;
- simplitatea în închinare şi respingerea a orice ar putea distrage atenţia de la predicarea Cuvântului erau considerate esenţiale.[21]

---

[17] James **Peck**, în *Twenty century of Christian Worship*, Robert E. **Webber,** (Ed.) , Star Song, Nashville, 1994; pp. 80-81

[18] *idem*, p.81

[19] **McBeth,** H. Leon, *The Baptist Heritage*, Broadman Press, Nashville, 1987; pp.92-93

[20] Thomas **Halbrooks**, în *Twenty century of Christian Worship*, Robert E. **Webber,** (Ed.) , Star Song, Nashville, 1994; pp. 82-83

[21] Darrel Todd **Maurina,** în *Twenty century of Christian Worship*, Robert E. **Webber,** (Ed.) , Star Song, Nashville, 1994; pp. 84-85

3.5 Quakerii

Quakerii sau Societatea prietenilor a reprezentat cea mai radicală tradiţie din perspectiva ruperii de formele medievale de închinare. Închinarea lor este caracterizată de abandonarea lucrării organizate şi a sacramentelor în favoarea unei *aşteptări personale după Duhul* a fiecărui credincios, argumentând că toate ceremoniile şi formele au fost abolite de Noul Legământ.[22] Lumina interioară dată de Duhul Sfânt îl aduce pe om mai aproape de Dumnezeu, fără a fi nevoie de medierea clerului sau a altor forme. Mai mult, un asemenea acces direct este disponibil tuturor, astfel că femeile aveau dreptul să vorbească în biserică.[23]

Închinarea quakerilor reprezintă o formă a misticismului corporativ, în care Duhul Sfânt foloseşte indivizi pentru a vorbi grupului. Din acest motiv, quakerii nu au renunţat la comunitatea creştină, cel mai important act în închinare fiind adunarea împreună în Numele lui Hristos.[24]

4. Concluzii

În urma acestei scurte analize istorice a închinării din perioada Reformei, se poate remarca că nu există o distincţie foarte clară între aşa numiţii reformatori clasici (Luther, Calvin Zwingli) şi cei radicali, în privinţa schimbărilor întreprinse în domeniul închinării.

Fiecare reformator sau tradiţie reformată au adăugat câte ceva la moştenirea primită de la romano-catolicismul Evului Mediu târziu. Este adevărat că reforma închinării nu a fost una uniformă, unele grupuri menţinând o continuitate mai mare cu trecutul, în timp ce altele s-au rupt complet de tradiţie experimentând noi stiluri de închinare.

Introducerea acestor noi forme sau tipare nu poate fi trecută însă în mod absolut în contul unuia sau altui grup reformator, viziunile lor intersectându-se şi apărând în acelaşi timp, sau în perioade diferite, la mai multe denominaţiuni. Interesant este faptul că noile forme şi tipare de închinare introduse se asemănă foarte mult cu închinarea perioadei Noului Testament, fapt care poate explica şi tendinţa unora dintre cei mai radicali reformatori, de a conserva noile schimbări iniţiate de ei.

Încercând, în final, să rezumăm schimbările introduse de reformatorii radicali (deşi unele erau deja prezente într-o formă sau alta) am spune că cele mai importante au fost: restaurarea predicării la un loc proeminent în cadrul serviciului de închinare, reintroducerea liturghiei în limba naţională, creşterea participării congregaţiei în special prin imnuri sau cântări, abolirea preoţiei sacramentale prin eliminarea funcţiilor sacedortale ale preotului, scoaterea din uz a rugăciunilor şi sărbătorilor pentru sfinţi şi Fecioara Maria, revitalizarea şi încurajarea rugăciunilor libere, eliminarea simbolismelor şi a majorităţii ceremonialurilor.

---

[22] Robert E. **Webber,** *Worship, Old & New,* Zondervan, Grand Rapids, 1994; pp.115

[23] James **White**, în *Twenty century of Christian Worship,* Robert E. **Webber,** (Ed.) , Star Song, Nashville, 1994; p. 85

[24] *idem,* p.86

Bibliografie

Allen, Ronald; **Borror,** Gordon, Închinarea, *Redescoperirea pietrei preţioase pierdute*, Ed. Betania, Oradea, 2000;

Davies, Norton, *Worship&Theology în England, Book I From Cranmer to Baxter and Fox, 1534-1690*, Eerdmans, 1996; Vol.I, p. 339

McBeth, H. Leon, *The Baptist Heritage*, Broadman Press, Nashville, 1987;

George, Timothy, *Teologia Reformatorilor*, Ed. Institutului Biblic Emanuel, Oradea, 1998;

Jones, Ilion T., *A Historical Approach to Evangelical Worship,* Abingdon Press, Nashville;

Packer, J. I., *A Quest for Godliness,* Crossway Books, Wheaton, Ill., 1990;

Segler, Franklin M., *Christian Worship, Its Theology and Practice,* Broadman Press, Nashville, 1967;

Webber, Robert E. (Ed.), -*The Complete Library of Christian Worship, Vol.II, Twenty century of Christian Worship,* Star Song, Nashville, 1994;

-*Worship, Old & New*, Zondervan, Grand Rapids, 1994;

White, James F., *A Brief History of Chriastian Worship,* Abingdon Press, Nashville, 1993;